

Sygn. akt VII U 1141/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 czerwca 2016 roku.

Sąd Okręgowy w Lublinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie: Przewodniczący: Sędzia S.O. Lucyna Stąsik-Żmudziak

Protokolant: st. sekretarz sąd. Małgorzata Gruza

po rozpoznaniu w dniu 13 czerwca 2016 roku w Lublinie

sprawy J. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek odwołania J. K. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 29 kwietnia 2015 roku znak (...)

oddala odwołanie.

Sygn. akt VII U 1141/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 kwietnia 2015 roku, znak:(...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) odmówił J. K. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłym E. K. (1). W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że pomiędzy małżonkami nie istniała wspólność małżeńska, podnosząc, że w oparciu o dokumentację zawartą w aktach Zakładu trudno dać wiarę aby do dnia śmierci małżonkowie wspólnie zamieszkiwali i prowadzili wspólne gospodarstwo domowe. Zakład podniósł, że zmarły E. K. (1) w 2008 roku dokonał zmiany adresu do korespondencji, wnioskodawczyni we wniosku o emeryturę z dnia 8 września 2009 roku oświadczyła, że pozostaje z mężem w separacji, a w 2005 roku pisząc odwołanie od decyzji odmawiającej prawa do renty wskazała, iż od trzech lat jest na wyłącznym utrzymaniu córki oraz zasiłku z opieki społecznej. Z tych względów Zakład przyjął, że mąż wnioskodawczyni nie przyczyniał się do jej utrzymania. Nadto organ rentowy dodatkowo podniósł, że w okresie od dnia 23 stycznia 2007 roku na czas nieokreślony wnioskodawczyni korzystała z zasiłku stałego oraz że skarżąca nie miała ustalonego prawa do alimentów ze strony zmarłego małżonka, ustalonych wyrokiem lub ugodą sądową. (decyzja – k. 199 akt rentowych PP – 83/63/10)

W odwołaniu J. K. (1) zaskarżyła wskazaną decyzję w całości zarzucając naruszenie art. 7, art. 77 § 1 oraz art. 80 w związku z art. 180 § 1 k.p.a. polegające na zaniechaniu podjęcia wszelkich kroków niezbędnych do wyjaśnienia i załatwienia sprawy z uwzględnieniem słusznego interesu obywatela, zaniechaniu wyczerpującego zebrania i rozpatrzenia całego materiału dowodowego oraz dokonaniu oceny faktów na podstawie tak nieprawidłowo zebranego materiału dowodowego, art. 107 § 3 w związku z art. 180 § 1 k.p.a. polegające na nieprawidłowym, wybiórczym i zbyt ogólnikowym uzasadnieniu faktycznym decyzji, w szczególności z pominięciem, jakie fakty organ rentowy uznał za udowodnione, dowodów na których się oparł oraz przyczyn z powodu których innym dowodom odmówił

wiarygodności i mocy dowodowej oraz art. 65 ust. 1 w związku z art. 70 ust. 1, ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych polegające na dowolnym i bezpodstawnym uznaniu, że J. K. (1) nie ma prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu E. K. (1), bowiem nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej. Mając na uwadze podniesione zarzuty wносиła o zmianę zaskarżonej decyzji w całości i orzeczenie, że J. K. (1) przysługuje prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu E. K. (1). W uzasadnieniu skarżąca podniosła, że zmarły małżonek do końca życia wspierał finansowo jak i własnym działaniem rodzinę, co w ocenie skarżącej objawiało się współuczestnictwem, zarówno finansowym jak i w postaci osobistej pracy, obydwójga małżonków w utrzymaniu domu stanowiącego przedmiot ich wspólności majątkowej. Ponadto skarżąca wskazała, że zmarły małżonek jadał w domu wraz z nią, nocował w nim oraz pozostawał w stałych i udanych relacjach z dorosłymi już dziećmi, które to okoliczności świadczą o istnieniu między małżonkami konkretnej relacji, realizującej elementy właściwe obowiązkowi małżeńskiemu, zwłaszcza zaś obowiązkowi pomocy. (odwołanie – k. 2 – 6 akt sądowych)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie podnosząc argumenty jakie legły u podstaw zaskarżonej decyzji. (odpowiedź na odwołanie – k. 17 – 17v. a.s.)

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

J. K. (1), z domu K., oraz E. K. (1) w dniu (...) roku zawarli związek małżeński. Z tego związku pochodzą wspólne dzieci, tj. S. urodzony (...), J. urodzony (...), J. urodzona (...) oraz K. urodzony (...). Do wypadku w którym E. K. (1) doznał urazu głowy, mającym miejsce w 1998 roku, małżonkowie mieszkali wspólnie w C. w domu stanowiącym ich wspólna własność przy ul. (...). Natomiast po wypadku E. K. (1) zamieszkał w domu swoich rodziców położonym w miejscowości P. w okolicach D.. Rodzice, Świadkowie Jehowy, przekonali syna do zmiany wiary i przystąpienia do ich wspólnoty, co stanowiło źródło konfliktu między małżonkami. Od tego czasu małżonkowie pozostawali w faktycznej separacji, co przejawiało się zamieszkiwaniem E. K. (1) poza C. w domu rodziców, po ich śmierci stanowiącym własność jego siostry, nieutrzymywaniem bądź sporadycznym utrzymywaniem kontaktów.

Na podstawie zawartej w dniu 6 września 2001 roku przed Sądem Rejonowym w Chełmie ugody pomiędzy J. i K. K. (3) a E. K. (1) zmarły mąż skarżącej został zobowiązany do świadczeń alimentacyjnych na rzecz córki J. w kwocie 150 złotych miesięcznie oraz syna K. w wysokości 200 złotych miesięcznie. Skarżąca nie miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalonego wyrokiem lub ugodą sądową.

W okresie od dnia 20 stycznia 2003 roku do dnia 16 października 2009 roku skarżąca korzystała w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w C. z pomocy w formie zasiłku stałego. Nadto ze względu między innymi na niepełną strukturę rodziny wynikającą z faktycznej separacji między małżonkami skarżąca uzyskiwała również świadczenia w postaci jednorazowego zasiłku celowego i zasiłku okresowego. Natomiast z uwagi na między innymi trudną sytuację materialną wynikającą z braku źródeł utrzymania innych niż świadczenia z pomocy społecznej skarżąca otrzymywała również zasiłku celowe na zakup jedzenia, na pokrycie kosztów energii elektrycznej i wody. Dochody uzyskiwane przez męża skarżącej w postaci świadczenia rentowego nie były brane pod uwagę przez organ pomocy społecznej przy ustalaniu spełnienia przez skarżącą kryterium dochodowego dla potrzeby ustalenia prawa do świadczeń z pomocy społecznej.

W odwołaniu od decyzji z dnia 19 maja 2005 roku, odmawiającej skarżącej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, złożonym w dniu 29 czerwca 2005 roku J. K. (1) podniosła okoliczność, iż od trzech lat pozostaje wyłącznie na utrzymaniu córki oraz korzysta z pomocy społecznej w postaci zasiłków. Natomiast we wniosku o emeryturę złożonym w dniu 8 września 2009 roku w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w B. Inspektoracie w C. w części dotyczącej stanu cywilnego skarżąca wskazała że jest osobą pozostającą w separacji.

Ze skutkiem od dnia 10 marca 2008 roku mąż skarżącej zgłosił w organie rentowym zmianę adresu do doręczeń wskazując miejscowość (...), (...)-(...) D.. E. K. (1) zmarł w dniu (...)roku, a w chwili śmierci był uprawniony do świadczenia emerytalnego.

(wniosek o emeryturę – k. 1, pismo Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w C. – k. 63 a.r. (...); odwołanie od decyzji z dnia 19 maja 2005 roku, znak:(...) – k. 2 akt sądowych o sygn. VIII U 2529/05; protokół zawarcia ugody, oświadczenia skarżącej, formularze wywiadów środowiskowych – k. 1, 4, 8, 17, 22, 26, 29, 32, 35, 38, 46, 50, 53, 56, 59, 61, 64, 70, 74, 78, 83, 85, 90, 94, 99, 104, decyzje – k. 3, 6, 9, 11, 14, 18, 21, 23, 27, 30, 33, 36, 39, 49, 54, 57, 62, 65, 71, 75, 76, 79, 84, 87, 102, 105 a.MOPR w C. tom I; decyzje – k. 4, 7, 10, 11, 14, 17, 18, 26, 32; oświadczenia wnioskodawcy, formularze wywiadów środowiskowych – k. 3, 6, 9, 13, 16, 19, 25, 31 a.MOPR w C. tom II; decyzja – k. 151, kopia odpisu skróconego aktu zgonu – k. 174, odpis skrócony aktu małżeństwa – k. 185 a.r. PP – 83/63/10; zeznania ubezpieczonej J. K. (1) – k. 30v. – 31.v., 62v. – 63 a.s.; zeznania świadka J. K. (2) – k. 49v. – 50 a.s.; zeznania świadka E. K. (2) – k. 50v. a.s.)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o powołane dowody z dokumentów. Ich autentyczność w toku procesu nie była kwestionowana przez strony. Ich forma oraz treść nie wzbudziła ponadto wątpliwości co do ich autentyczności z urzędu, wobec czego zostały one uznane za wiarygodne w całości i jako takie stanowiły pełnowartościowe źródło informacji o okolicznościach faktycznych w sprawie. Nadto Sąd poczynił ustalenia w oparciu o zeznania skarżącej i powołanych świadków, którym dał wiarę w zakresie poczynionych ustaleń. W tym bowiem zakresie znajdowały potwierdzenie w powołanych dowodach z dokumentów. Natomiast Sąd nie dał wiary zeznaniom skarżącej w zakresie w jakim kreowały okoliczność istnienia między nią a E. K. (1) wspólności małżeńskiej do dnia śmierci męża, tj. (...) roku. W tym bowiem zakresie pozostawały w sprzeczności z treścią dokumentów znajdujących się w aktach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w C.. W aktach wskazanego organu odnośnie pobieranego przez skarżącą w okresie od dnia 20 stycznia 2003 roku do 16 października 2009 roku zasiłku stałego i innych świadczeń wypłacanych przez organ znajdują się bowiem oświadczenia skarżącej co do prowadzenia przez nią jednoosobowego gospodarstwa domowego od lipca 2007 roku, a uprzednio o pozostawaniu w gospodarstwie domowym wyłącznie z synem K., pozostawania w separacji z mężem, nieotrzymywania pomocy ze strony rodziny oraz niezamieszkiwania męża w C., wywiady środowiskowe przeprowadzane przez pracowników organów pomocy rodzinie wskazujące na prowadzenie przez skarżącą jednoosobowego gospodarstwa domowego, na zasiłek stały jako jedyne źródło utrzymania oraz życie z mężem w separacji od około 1999 roku, ich oddzielne zamieszkiwanie i nieutrzymywanie bądź sporadyczne utrzymywanie kontaktów, zamieszkiwanie męża u rodziców na wsi, zerwanie więzi małżeńskich, będących skutkiem wieloletnich nieporozumień rodzinnych wynikających z niezgodności charakterów oraz zmianą wyznania religijnego przez męża. Zdaniem Sądu wskazane dokumenty zasługują na wiarę w całości natomiast argumenty powoływane przez skarżącą na zaprzeczenie ich treści są niewiarygodne. Skarżąca zeznała, że ich treść wynikała z powodu trudnej sytuacji materialnej rodzącej potrzebę uzyskania świadczeń z pomocy społecznej i braku innego wyjścia z takiej sytuacji. Natomiast zdaniem Sądu niewątpliwie trudna sytuacja skarżącej wynikała właśnie z istniejących między nią a małżonkiem relacji, co w powołanych dokumentach zostało potwierdzone. Za również mało wiarygodne należało uznać zeznania skarżącej w których tłumaczyła, że treść powołanych dokumentów została inspirowana postawą pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w C.. Trudno bowiem racjonalnie założyć, że pracownicy organu, odpowiedzialni za ustalenia prawa do świadczeń z pomocy społecznej według obowiązujących warunków, i znający rzeczywistą sytuację rodzinną skarżącej, wbrew faktom z niej wynikającym, konieczność ustalenia prawa do tych świadczeń potwierdzali. Zwłaszcza przy uwzględnieniu podkreślanej w przeprowadzanych wywiadach środowiskowych okoliczności utrzymującej się między małżonkami faktycznej separacji jako jednej z podstawowych przesłanek do ustalenia prawa do zasiłku stałego. Co istotne okoliczność potwierdzoną we wskazanych dokumentach skarżąca potwierdziła również pośrednio w odwołaniu od decyzji z dnia 19 maja 2005 roku, w którym podniosła okoliczność, iż od trzech lat pozostaje wyłącznie na utrzymaniu córki oraz korzysta z pomocy społecznej w postaci zasiłków oraz we wniosku o emeryturę złożonym w dniu 8 września 2009 roku w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w B. Inspektoracie w C. w części dotyczącej stanu cywilnego skarżąca wskazała że jest osobą pozostającą w separacji. Powoływane przez skarżącą jako usprawiedliwienie tych sformułowań argumenty zdaniem Sądu nie przekonują i stanowią jedynie element przyjętej taktyki procesowej.

Dodatkowo o niewiarygodności zeznań skarżącej w tym zakresie świadczą również niewiarygodność zeznań co do relacji małżeńskiej na tle religijnym. J. K. (1) zeznała, że w związku ze zmianą religii przez męża nie dochodziło między nimi do konfliktów oraz że zaistniałą sytuację tolerowała. Tymczasem z zeznań syna J. K. (2) wynika zupełnie coś przeciwnego. Świadek wskazał na występujące między rodzicami kłótnie. Co istotne sama skarżąca w wywiadach środowiskowych

podnosiła okoliczność konfliktu na tle religijnym jako jednej z przyczyn istniejącej separacji. Z tych względów Sąd nie dał wiary twierdzeniom skarżącej jakoby pozostawała z mężem we wspólności małżeńskiej, gdyż twierdzenie to wynika z jej własnej interpretacji pojęcia wspólnoty małżeńskiej i jest całkowicie sprzeczne okolicznościami dotyczącymi relacji małżonków, wynikającym z powołanych dowodów z dokumentów.

Z powyższych względów Sąd nie dał wiary zeznaniom świadków zeznającym na okoliczność relacji między J. i E. K. (1).

Mając powyższe na uwadze w żadnej mierze nie mogły stanowić dowodu na okoliczność istniejącej między małżonkami wspólnoty małżeńskiej przedłożone przez skarżącą dokumenty w postaci kopii faktury i rachunku związanych z wydatkami z tytułu pogrzebu i pochówku męża (k. 8, 15), kopii pisma potwierdzającego zgłoszenie skarżącej do ubezpieczenia zdrowotnego w związku ze statusem męża jako rencisty (k. 10) oraz kopii pisma potwierdzającego status skarżącej jako osoby uposażonej przez męża w związku z grupowym ubezpieczeniem pracowniczym (k. 11, 16). Natomiast przedłożone dokumenty w postaci kopii decyzji o rejestracji samochodu (k. 7, 9, 12) oraz kopii umów kupna – sprzedaży samochodów (k. 13, 14) potwierdzają jedynie okoliczność zameldowania męża skarżącej w miejscu jej zamieszkania, które jak wyżej ustalono nie pokrywały się.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie J. K. (1) nie jest zasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

Okolicznością sporną w rozpoznawanej sprawie, biorąc pod uwagę treść zaskarżonej decyzji oraz treść odwołania jest ustalenie istnienia do dnia śmierci E. K. (1), tj. do dnia(...) roku faktycznej wspólnoty małżeńskiej między nim a J. K. (1).

Zgodnie z art. 65 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 roku, poz. 748) – zwaną dalej ustawą emerytalną, renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy. Natomiast zgodnie z art. 70 ust. 1 ustawy emerytalnej wynika, że wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej. Natomiast zgodnie z ust. 3 powołanego przepisu małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Z powołanych przepisów wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że warunkiem nabycia prawa do renty rodzinnej jest, poza spełnieniem przesłanek z art. 70 ust. 1 ustawy emerytalnej, pozostawanie przez małżonków do dnia śmierci jednego z nich w stanie faktycznej wspólnoty małżeńskiej. (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2006 roku, III UZP 3/06) Warunki dotyczące istnienia rzeczywistej wspólnoty małżeńskiej muszą być badane z uwzględnieniem uczuciowej motywacji zachowań małżonków. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2000 roku, II UKN 552/99) Pojęcie wspólnoty małżeńskiej przewidziane w art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej obejmuje bowiem nie tylko wspólność majątkową małżeńską, lecz także więź duchową, osobistą, emocjonalną i uczuciową. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 25 października 2000 roku, III AUa 410/00) Za wspólność małżeńską uważa się rzeczywisty związek łączący oboje małżonków, obejmujący wspólne zamieszkiwanie i prowadzenie wspólnego gospodarstwa, wspólne pożycie, wierność i pomoc we współdziałaniu dla dobra rodziny. (wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1997 roku, II UKN 11/97) Wspólność małżeńska oznacza tu wspólne pożycie małżeńskie w rozumieniu art. 23 k.r.i.o. Podkreślić należy cel majątkowy i alimentacyjną funkcję prawa do renty rodzinnej, zatem że śmierć żywiciela rodziny pozbawia jej członków w całości lub w części dotychczasowych środków utrzymania, dlatego ustawowo ryzyko ubezpieczeniowe, z którego wystąpieniem łączy się obowiązek wypłacania renty

rodzinnej z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stanowi utrata ubezpieczonego żywiciela. Mając na względzie, że renta ma na celu wyrównanie luki wytworzonej po zgonie męża w stanie materialnym wdowy, należy istotne znaczenie przy ustalaniu stanu pozostawania małżonków we wspólności małżeńskiej przypisać majątkowym powiązaniom małżonków. (wyrok Sądu Najwyższego z 29 listopada 2006 roku, II UK 105/2006)

W realiach rozpoznawanej sprawy bezsporne ustalono, że między małżonkami nie istniała wspólność małżeńska, bowiem brak było faktycznych więzi fizycznych, emocjonalnych i duchowych oraz przede wszystkim majątkowych. Nie było żadnych wspólnych więzi gospodarczych, ponieważ nie prowadzili oni wspólnego gospodarstwa domowego.

Nadto należy zwrócić uwagę, że nie jest przesądzającą okoliczność pozostawania w ustawowej wspólności małżeńskiej. Problem ten był wielokrotnie rozstrzygany w orzecznictwie i poruszany w literaturze. Wynika on z tego, że przepisy ustawy emerytalnej nie definiują pojęcia wspólności małżeńskiej. W konsekwencji konieczne jest indywidualne podejście do każdego przypadku i jego okoliczności faktycznych. W małżeństwie małżonkowie mają równe prawa i obowiązki. Obowiązani są do wspólnego pożycia, do wzajemnej pomocy i wierności oraz do współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli. Ponadto, obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokajania potrzeb rodziny. Zgodnie z art. 27 k.r.i.o. małżeństwem jest rodzina związana nie tylko formalnym aktem małżeństwa, ale także rzeczywistym węzłem pożycia małżeńskiego. Na skutek zawarcia związku małżeńskiego i podjęcia wspólnego pożycia realizuje się wspólność małżeńska, w ramach której powstają i realizują się wspólne potrzeby. Pozostawanie we wspólności małżeńskiej, która stanowi przesłankę nabycia prawa do renty rodzinnej w myśl art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej, nie może być postrzegane jako następstwo zawartego związku małżeńskiego, ale przede wszystkim jako wspólność małżeńska wynikająca z rzeczywistym korzystaniem z praw i realizowaniem obowiązków małżeńskich, które do dnia śmierci ubezpieczonego współmałżonka budują faktyczną wspólnotę małżeńską w zakresie duchowym, materialnym lub rodzinnym.

Natomiast bezspornym w sprawie jest, że skarżąca jako nie pozostająca do dnia śmierci męża z nim we wspólności małżeńskiej, nie miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Z tych względów należało uznać, że skarżąca nie spełniła warunków niezbędnych do uzyskania prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu E. K. (1). Zatem decyzję odmawiającą prawa do tego świadczenia należało uznać za prawidłową, zaś odwołanie od niej oddalić.

Mając powyższe na uwadze oraz na podstawie powołanych przepisów i na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.